

รายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๗
วันจันทร์ที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๖.๓๐ น.
ณ ห้องประชุมไชยวงศ์ ชูชาติ ส.ป.ก. ถนนราชดำเนินนอก จังหวัดกรุงเทพฯ
และผ่านระบบออนไลน์ โดยโปรแกรม Zoom Meeting

.....

คณะกรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายสุรชัย ยุทธชนะ	รองเลขาธิการ ส.ป.ก. แทนเลขาธิการ ส.ป.ก.	รองประธานกรรมการ ประธานการประชุม
๒. นางสาวฐิภาพรรณ พึ่งไพฑูรย์	ผู้ตรวจราชการกรม แทนหัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก.	กรรมการ
๓. นางสาวจินตนา ราชรักษ์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบงานคลัง ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง	กรรมการ
๔. นายวิทยา คำภูแสน	ผู้อำนวยการกลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟู สภาพแวดล้อม ผู้แทนผู้อำนวยการ สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี	กรรมการ
๕. นางสาวสุรีย์พร โคตรประทุม	นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายชำนาญการ ผู้แทนผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร	กรรมการ
๖. นางสาวอติภา ปิยนิธิภัทร	ผู้อำนวยการกลุ่มกฎหมายและระเบียบ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย	กรรมการ
๗. นายเทพนม สมควร	นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายชำนาญการ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการแผนที่ และสารบบที่ดิน	กรรมการ
๘. นายวิสุทธิ เลิศไกร	ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและพัฒนา ระบบการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
๙. นางสาววราภรณ์ บัวเผื่อน	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ ผู้แทนผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
๑๐. นางเพ็ญพักตร์ บัวโรย	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๑๑. นางสาวสุนิลา รัฐกิจกุล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๑๒. นายนิคม บุญธรรม	วิศวกรโยธาชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๑๓. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน รักษาราชการแทนผู้อำนวยการ สำนักวิชาการและแผนงาน	กรรมการและเลขานุการ

๑๔. นางสาวฐิตียา พาณิชยเวชสันติ	ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนา การปฏิรูปที่ดิน	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ
๑๕. นางสาวเกตุร เม้าทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ

คณะกรรมการผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

๑. นายศิริประภา สุคนธ์บัณฑิต	ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่	กรรมการ (ติตราชการ)
๒. นายเกียรติยศ ทรงสง่า	ผู้อำนวยการสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ (ติตราชการ)
๓. นายศักดิ์ศิริ ฐูปวงศ์	ผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน	กรรมการ (ติตราชการ)
๔. นายสรรเพชร พูลศิริ	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ (ติตราชการ)
๕. นายกมล เรืองเดช	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ	กรรมการ (ลาป่วย)
๖. นายนักปราชญ์ จักรโกล	นิติกรชำนาญการพิเศษ	กรรมการ (ลาพักผ่อน)

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายนครเศรษฐ์ สอนเสาวภาคย์	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๒. นางสาววิชาวพร กัลยาบาล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๓. นายธิตินันท์ ศรีภมร	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๔. นางสาวแพรวพรรณ ธาณี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๕. นางสาววรรณพิมล อีสสระ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๖. นายนพดล แก้วสว่าง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๗. นางสาวพุดธิดา พิมพ์า	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๘. นางสาวปาริฉัตร ศรีขาว	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
๙. นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๑๐. นางสาวณัฐรินทร์ ธีระปัญญา	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๑๑. นางสาวสาวิตรี ช่วยดู	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๑๒. นายสุริยะ ลิ้มตะไชโย	นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการ
๑๓. นางณิชากรีย์ เพิ่มพิพัฒน์	นักวิชาการปฏิรูปที่ดิน
๑๔. นายพงศ์ภัทร เจริญพงศ์	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
๑๕. นางสาวฐานิตา ปิ่นสุภา	พนักงานจ้างเหมาบริการ

เริ่มประชุมเวลา ๑๓.๐๐ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ

นายสุรัชย์ ยุทธชนะ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. (ประธานฯ) แจ้งในที่ประชุมว่า เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ติตราชการการประชุมคณะทำงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคลของ ส.ป.ก. ครั้งที่ ๑ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ของกองการเจ้าหน้าที่ จึงไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ และมอบหมายให้ รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นประธานการประชุมครั้งนี้

ที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๗

นางสาวฐิติตา พาณิชเวชสันติ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการฯ) นำเสนอรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๗ เพื่อให้ที่ประชุมรับทราบและขอมติรับรองรายงานการประชุม ดังนี้

จากการประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๖๗ ประกอบด้วย เรื่องเพื่อทราบ จำนวน ๑ เรื่อง ได้แก่ คำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ ๑๒๖/๒๕๖๗ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการ ลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ และเรื่องเพื่อพิจารณา จำนวน ๓ เรื่อง ได้แก่ รายงานความก้าวหน้าผลการศึกษาและขออนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการอ่านผลงานวิจัย จำนวน ๒ เรื่อง รายงานผลการติดตามความก้าวหน้างานวิจัย และแผนการจัดประชุมคณะกรรมการวิชาการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

หน้า ๑ - ๒ เป็นรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

หน้า ๒ เป็นเรื่องที่ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ

หน้า ๓ เป็นเรื่องรับรองรายงานการประชุม

หน้า ๔ เรื่องเพื่อทราบ คำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ ๑๒๖/๒๕๖๗ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการ ลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

หน้า ๕ - ๑๘ เรื่องเพื่อพิจารณา รายงานความก้าวหน้าผลการศึกษา และขออนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการอ่านผลงาน จำนวน ๒ เรื่อง ได้แก่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมของทายาทเกษตรกร กรณีศึกษา ภาคตะวันออกเฉยเหนือ และเรื่องการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา การจัดที่ดินสำหรับกิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม บ้านห้วยทับมอญ หมู่ที่ ๒ ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดระยอง

หน้า ๑๙ - ๒๕ เรื่องเพื่อพิจารณา รายงานผลการติดตามความก้าวหน้างานวิจัย และแผนการจัดประชุมคณะกรรมการวิชาการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

หน้า ๒๕ เรื่องอื่น ๆ

ทั้งนี้ ฝ่ายเลขานุการฯ ได้แจ้งเวียนรายงานการประชุมฯ ให้คณะกรรมการวิชาการได้รับทราบแล้วตามบันทึกข้อความ ที่ กษ ๑๒๑๐.๕/ว ๒๐๑๒ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๗ โดยคณะกรรมการที่เข้าร่วมประชุมมิได้มีการปรับแก้รายงานการประชุมแต่อย่างใด จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณารับรองรายงานการประชุม คณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๗ วันที่ ๓ กันยายน ๒๕๖๗

มติที่ประชุม ที่ประชุมรับทราบและรับรองรายงานการประชุม

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ

รายงานผลการติดตามโครงการวิจัยและแผนการดำเนินงาน

นางสาวฐิติตา พาณิชเวชสันติ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการฯ) แจ้งที่ประชุม เรื่อง รายงานผลการติดตามโครงการวิจัยและแผนการดำเนินงาน รายละเอียดดังนี้

จากมติที่ประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๖๗ เห็นชอบแผนการจัดประชุมคณะกรรมการวิชาการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ จำนวน ๔ ครั้ง และกำหนดแผนการรายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการวิชาการ โดยให้กลุ่มวิจัย

และพัฒนากฎปฏิรูปที่ดิน สำนักวิชาการและแผนงาน จัดทำข้อมูลการรายงานความก้าวหน้างานวิจัยดังกล่าว เสนอคณะกรรมการวิชาการ

สำนักวิชาการและแผนงานจัดทำหนังสือแจ้งแผนการรายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการวิชาการไปยังต้นสังกัดของนักวิจัย และประสานงานกับคณะผู้วิจัยแล้ว สรุปผลการติดตามโครงการวิจัยและแผนการดำเนินงานรายโครงการ ของ โครงการวิจัย/งานวิชาการ ที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการวิชาการ จำนวน ๑๒ เรื่อง ดังนี้

๑. เอกสารวิจัยซึ่งผ่านที่ประชุมคณะกรรมการวิชาการและนำเสนอเล่มรายงานให้แก่กรรมการอ่านผลงานแล้ว อยู่ระหว่างตรวจสอบการปรับแก้ตามความเห็นของกรรมการอ่านผลงาน เพื่อเตรียมเข้าสู่กระบวนการออกเลขเอกสารวิชาการ ประเภท เอกสารวิจัย จำนวน ๒ เรื่อง ได้แก่

๑.๑ เอกสารวิจัย เรื่อง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา การจัดที่ดินสำหรับกิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง โดย นายกฤตภาส เจริญเกียรติ (ศาลปกครอง) และคณะ

๑.๒ เอกสารวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมของทายาทเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา ตำบลวังหมี่ อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดย นางสาวพัสดราภรณ์ ไสลดสุข ศูนย์ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน และคณะ

๒. เอกสารวิจัยซึ่งบรรจุเข้าเป็นวาระในการประชุมคณะกรรมการวิชาการ เพื่อพิจารณา (ร่าง) รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ในครั้งนี้อยู่ จำนวน ๒ เรื่อง ได้แก่

๒.๑ เอกสารวิจัย เรื่อง การศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินภายใต้สถานการณ์ โควิด-๑๙ โดย นายอิทธิพันธ์ ศรีภมร สำนักวิชาการและแผนงาน และคณะ

๒.๒ เอกสารวิจัย เรื่อง การติดตามและประเมินผลโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) ในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี โดย นางสาวฐิตียา พาณิชเวชสันติ สำนักวิชาการและแผนงาน และคณะ

๓. คณะผู้วิจัยนำเสนอ (ร่าง) รายงานฉบับสมบูรณ์ให้แก่ฝ่ายเลขานุการฯ เพื่อเตรียมนำเข้าวาระการประชุมคณะกรรมการวิชาการ จำนวน ๓ เรื่อง ได้แก่

๓.๑ เอกสารวิจัย เรื่อง การศึกษาการสูญเสียและการจัดการการสูญเสียของกาแฟในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร โดย นางสาววรรณพิมล อีสสระ สำนักวิชาการและแผนงาน และคณะ

๓.๒ เอกสารปฏิรูปที่ดิน เรื่อง คู่มือการประเมินมูลค่าอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างด้วยวิธีต้นทุน (Cost approach) โดย นายวิเศษ นัยตุม สำนักบริหารกองทุน และคณะ

๓.๓ เอกสารปฏิรูปที่ดิน เรื่อง คู่มือการประเมินมูลค่าทรัพย์สินด้วยวิธีการเปรียบเทียบราคาตลาด (Market approach) โดย นายวิเศษ นัยตุม สำนักบริหารกองทุน และคณะ

๔. เอกสารวิจัยซึ่งอยู่ระหว่างคณะผู้วิจัยปรับปรุงข้อมูลและปรับแก้รายงาน เพื่อเตรียมนำส่ง (ร่าง) รายงานฉบับสมบูรณ์ให้แก่ฝ่ายเลขานุการฯ ประชุมคณะกรรมการวิชาการ จำนวน ๔ เรื่อง ได้แก่

๔.๑ เอกสารวิจัย เรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากลไกสหกรณ์ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการสหกรณ์และที่ดินที่รัฐ จัดให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน: กรณีศึกษาโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล จังหวัดอุทัยธานี โดย นางสาวอัจฉรา กรังเกษมศรี ส.ป.ก.อุทัยธานี และคณะ ซึ่งมีแผนการดำเนินงาน ดังนี้

แผนการดำเนินงาน	๒๕๖๗			๒๕๖๘								
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑. จัดทำข้อมูลบพที่ ๔ ผลการศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และบพที่ ๕ บทสรุป												
๒. รายงานความก้าวหน้าต่อคณะกรรมการวิชาการ												
๓. ปรับแก้รายงานผลการวิจัย												
๔. เสนอ (ร่าง) รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ให้คณะกรรมการวิชาการ												

๔.๒ เอกสารวิจัย เรื่อง การศึกษาสังคมสูงวัยของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน และรูปแบบการทำเกษตรกรรมของทายาทเกษตรกร โดย นายพชร แสนหล้า สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี และคณะ ซึ่งมีแผนการดำเนินงาน ดังนี้

แผนการดำเนินงาน	๒๕๖๗			๒๕๖๘								
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑. ปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหา บพที่ ๑ บทนำ												
๒. ปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหา บพที่ ๒ การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง												
๓. ปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหา บพที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย												
๔. ประมวลผลและจัดทำรายงาน บพที่ ๔ ผลการศึกษา												
๕. จัดทำรายงาน บพที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ												
๖. จัดทำ/ปรับปรุง บรรณานุกรม และภาคผนวก												
๗. เสนอรายงาน ฉบับสมบูรณ์ต่อที่ปรึกษาโครงการพิจารณา												
๘. ปรับปรุงตามข้อเสนอของที่ปรึกษาโครงการ												
๙. นำเสนอรายงานต่อคณะกรรมการวิชาการ												

๔.๓ เอกสารวิจัย เรื่อง แนวทางอนุรักษ์ดินเพื่อลดการชะล้างพังทลายของดินในเขตปฏิรูปที่ดิน โดย นายสมเจตน์ บัวดีบ สำนักวิชาการและแผนงาน และคณะ ซึ่งมีแผนการดำเนินงาน ดังนี้

แผนการดำเนินงาน	๒๕๖๗			๒๕๖๘								
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑. แก้ไขรายละเอียดร่างรายงานการวิจัยตามความเห็นคณะกรรมการวิชาการ												
๒. เสนอร่างรายงานความก้าวหน้าต่อ คณะกรรมการวิชาการ												
๓. นำเสนอผลงานต่อ คณะกรรมการวิชาการ												
๔. ปรับปรุงรายงานฉบับสมบูรณ์												
๕. เสนอร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ ต่อคณะกรรมการวิชาการ												
๖. ปรับปรุงตามความเห็นคณะกรรมการวิชาการ												
๗. เสนอรายงานความก้าวหน้า/ฉบับสมบูรณ์ต่อที่ปรึกษาโครงการพิจารณา												

๔.๔ เอกสารวิจัย เรื่อง การศึกษาค่าเช่าที่ดินตามราคาตลาด และผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

โดย นางสาวพรพรรณ ปะทาเส สำนักวิชาการและแผนงาน (ปฏิบัติราชการในลักษณะประจำ ณ สำนักจัดการ
ปฏิรูปที่ดิน) และคณะ ซึ่งมีแผนการดำเนินงาน ดังนี้

แผนการดำเนินงาน	๒๕๖๗				๒๕๖๘							
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑. ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลจาก ตารางบันทึกข้อมูล (Excel)			↔									
๒. นำเข้าข้อมูลจากตารางบันทึกข้อมูล (Excel) เข้าโปรแกรม SPSS					↔	↔	↔					
๓. ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล								↔	↔			
๔. จัดทำรายงานบทที่ ๔ ผลการศึกษา									↔	↔		
๕. จัดทำรายงาน บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ									↔	↔		
๖. เสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อที่ปรึกษาโครงการ พิจารณา										↔	↔	
๗. ปรับปรุงตามข้อเสนอของที่ปรึกษาโครงการ										↔	↔	
๘. นำเสนอรายงานต่อคณะกรรมการวิชาการ										↔	↔	

๕. งานวิจัยซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการตามแผนงานต่อเนื่อง ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘
จำนวน ๑ เรื่อง ได้แก่ งานวิจัย เรื่อง แนวทางการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา
จังหวัดสระบุรี โดย นางสาวจิตติยา พาณิชยเวชสันติ สำนักวิชาการและแผนงาน และคณะ ซึ่งมีแผนการ
ดำเนินงาน ดังนี้

แผนการดำเนินงาน	๒๕๖๗				๒๕๖๘							
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑. ปรับปรุงปัจจัยและเกณฑ์ และออกแบบ แบบสอบถามการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ (Pair wise comparison)			↔									
๒. รวบรวมข้อมูลเชิงแผนที่			↔	↔	↔							
๓. ประสานงาน/สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คะแนน จัดลำดับความสำคัญปัจจัย				↔	↔							
๔. จัดทำแบบจำลองการการจำแนกเขตการใช้ ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน (GIS) โดยใช้เกณฑ์ และลำดับความสำคัญจากผู้เชี่ยวชาญ และวิเคราะห์ ข้อมูล						↔	↔					
๕. ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวทาง/มาตรการใน การบริหารจัดการที่ดินเกษตรกรรม และจัดทำรายงาน ความก้าวหน้า			↔	↔	↔	↔	↔					
๖. รายงานความก้าวหน้าให้คณะกรรมการวิชาการ									↔	↔		
๗. ปรับแก้รายงานผลการวิจัย										↔	↔	
๘. เสนอ (ร่าง) รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ให้คณะกรรมการวิชาการ												↔

มติที่ประชุม ที่ประชุมรับทราบ และให้คณะผู้วิจัยแต่ละโครงการดำเนินการตามแผนที่
เสนอ โดยฝ่ายเลขานุการ ติดตามตามแผนงานต่อไป

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

เรื่องที่ ๔.๑ รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และขออนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการอ่านผลงาน จำนวน ๒ เรื่อง
เรื่องที่ ๔.๑.๑ การศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินภายใต้สถานการณ์โควิด-๑๙

นายธิติพันธ์ ศรีกรม นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ หัวหน้าโครงการวิจัยนำเสนอ
รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ดังนี้

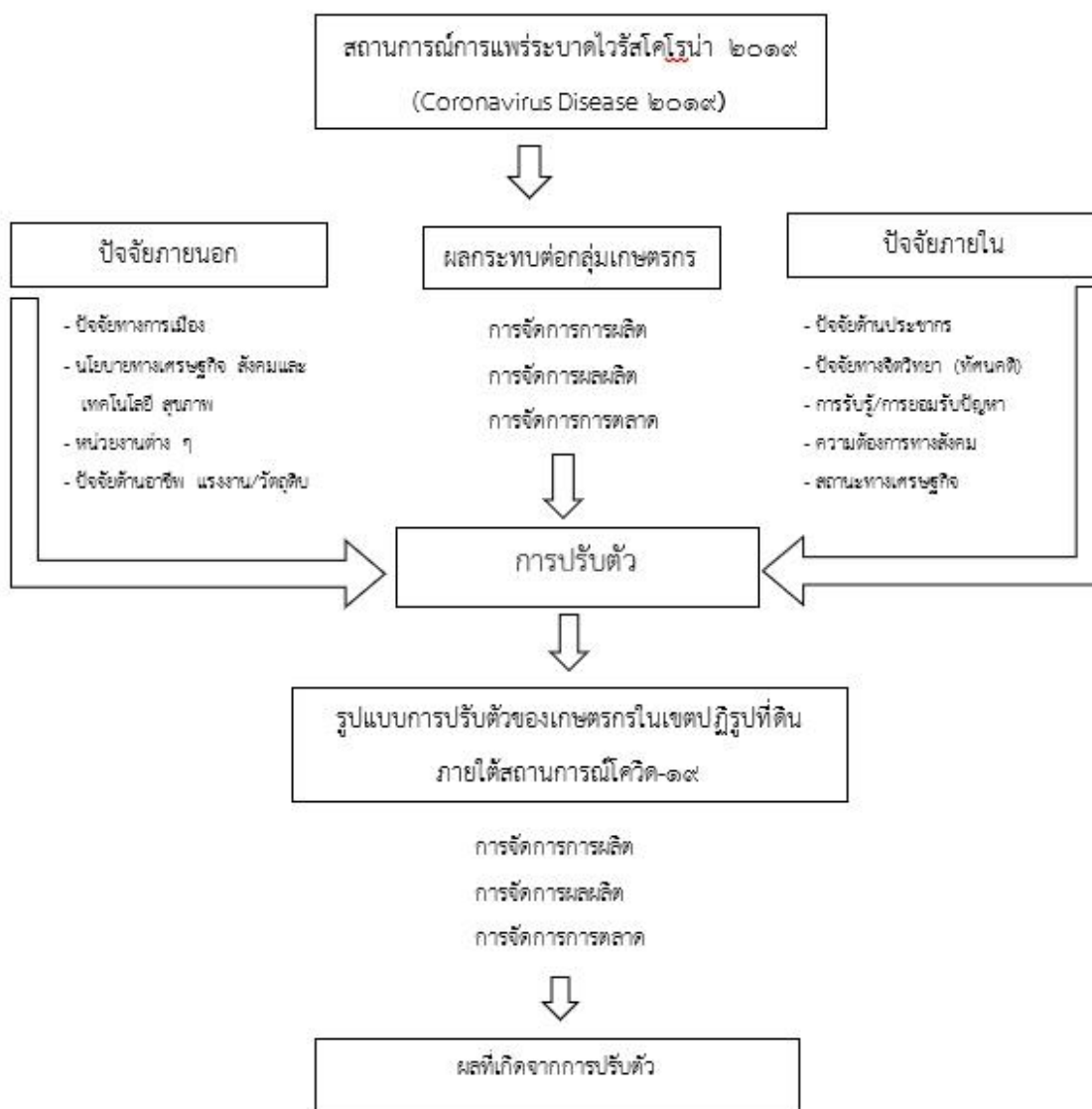
ในช่วงต้นปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ประเทศไทยเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลจำเป็นต้องประกาศ พก.ฉุกเฉิน โดยกำหนดมาตรการ
การปิดเมือง (Lockdown) เพื่อควบคุมสถานการณ์ ทำให้สถานที่ต่าง ๆ ประกาศปิดตัวชั่วคราว เพื่อควบคุมการ
ระบาดของโรค สถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้อุตสาหกรรมภาคบริการ การท่องเที่ยว และภาคการเกษตร ได้รับ
ผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากการซื้อขายสินค้าทั้งในประเทศ และการส่งออกสินค้าเกษตรไปยัง
ต่างประเทศหยุดชะงัก ทำให้เกษตรกรไม่สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ จนเกิดภาวะสินค้าเกษตรล้นตลาด
สถานการณ์ดังกล่าวทำให้เกษตรกรสูญเสียรายได้เป็นจำนวนมาก แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐได้มีมาตรการช่วยเหลือ
อย่างเร่งด่วน ทั้งการพักชำระหนี้หรือการช่วยเหลือระบายสินค้าเกษตร แต่ด้วยสินค้าเกษตรที่มีจำนวนมาก
ตลาดการบริโภคภายในประเทศไม่สามารถรองรับผลผลิตได้ทั้งหมด เกษตรกรบางส่วนจึงมีการปรับตัว
เพื่อแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรล้นตลาดอย่างเร่งด่วน เช่นเดียวกันกับเกษตรกรในพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเป็น
อีกกลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางตรงและทางอ้อมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค โควิด-๑๙ จึงเป็นที่มา
ของการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินภายใต้สถานการณ์โควิด-๑๙ ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้
จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษารูปแบบการปรับตัวของกลุ่มเกษตรกรในการทำเกษตรกรรมภายใต้สถานการณ์โควิด-๑๙
และเพื่อศึกษาผลหลังจากการปรับตัวของกลุ่มเกษตรกรในการทำเกษตรกรรมภายใต้สถานการณ์โควิด-๑๙

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ดำเนินการวิจัยโดยใช้
วิธีการสัมภาษณ์ทั้งในลักษณะของการสนทนากลุ่ม (Group Discussion) การใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
(Semi-Structured Interview) และการสังเกตการณ์ในกลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย เพื่อรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง
ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย เกษตรกรในพื้นที่โครงการส่งเสริมระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ในเขตปฏิรูป
ที่ดิน และเจ้าหน้าที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดที่รับผิดชอบโครงการส่งเสริมระบบเกษตรแปลงใหญ่ ดังนี้

๑. เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่
ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ จำนวน ๖ กลุ่ม ในพื้นที่ศึกษา ๕ จังหวัด โดยสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม และเกษตรกรสมาชิก

๒. เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด กลุ่มยุทธศาสตร์และการปฏิรูปที่ดินจังหวัดฉะเชิงเทรา
จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดพะเยา จังหวัดละ ๑ ราย ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ
โครงการส่งเสริมระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่เป้าหมาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-๑๙ ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคอุตสาหกรรม การผลิต การบริการ การท่องเที่ยว และภาคการเกษตร โดยเฉพาะภาคการเกษตรที่เป็นพื้นฐานของภาคการผลิตอุตสาหกรรมส่งผลต่อการจัดการในห่วงโซ่การผลิตหยุดชะงัก ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ โดยจากการศึกษา เกษตรกรได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-๑๙ ได้แก่ ๑) ผลกระทบด้านชุมชน และ ๒) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

จากผลกระทบที่เกษตรกรได้รับ เกษตรกรต้องหาทางเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาหรือบรรเทาผลกระทบที่ได้รับเพื่อให้อยู่รอดจากสถานการณ์การแพร่ระบาด เกษตรกรจึงต้องปรับตัวเพื่อให้ผ่อนคลายหรือลดความรุนแรงความเสียหายให้ได้มากที่สุด ณ สถานการณ์ขณะนั้น โดยการปรับตัวของเกษตรกร ได้แก่ ๑) การปรับตัวด้านการผลิต โดยการลดต้นทุนการผลิต การใช้แรงงาน การปรับเปลี่ยนการปลูกพืช การปรับการผลิตให้ดีขึ้นเพื่อให้ได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาด ๒) การจัดการผลผลิต โดยการนำผลผลิตบางส่วนไปแปรรูปเพื่อลดความสูญเสียและเป็นการสร้างรายได้เพิ่มอีกช่องทางหนึ่ง และ ๓) การจัดการด้านการตลาด โดยการปรับรูปแบบการจำหน่าย เพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้มากขึ้น เพื่อระบายผลผลิต โดยการจำหน่ายผ่าน

ช่องทางออนไลน์ การจำหน่ายโดยตรงให้ผู้บริโภคเองผ่านตลาดนัดชุมชนที่จัดขึ้น และช่องทางการจำหน่ายของภาครัฐที่มีการสนับสนุน ซึ่งการปรับตัวดังกล่าวมาจากปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการปรับตัวซึ่งเกิดจากความต้องการปรับตัวของเกษตรกรเอง การส่งเสริมสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เข้ามาช่วยจัดการในเรื่องของตลาด จึงทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในบางส่วน

และผลหลังจากการปรับตัว เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปรับตัวทั้งในเรื่องของการใช้ชีวิตประจำวันจากมาตรการของรัฐและการปรับตัวในทางการเกษตร แต่สิ่งที่ปรับตัวนั้นเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในช่วงของการระบาดของโรค โควิด-๑๙ ไม่ใช่ความต้องการในการปรับเปลี่ยนที่แท้จริงหรือการปรับเปลี่ยนแบบถาวร เหตุเพราะหากสถานการณ์ของโรคหมดไป เกษตรกรยังคงกลับมาใช้ชีวิตในรูปแบบเดิม สิ่งทีกลุ่มเกษตรกรใช้ในการตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนไม่ใช่เพียงเพราะ โควิด-๑๙ ยังเป็นการตัดสินใจจากราคาผลผลิตในตลาด เช่น การปรับเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกเนื่องจากเห็นว่าพืชชนิดใหม่ เช่น พุยีน มีราคาในท้องตลาดมากกว่าพืชชนิดเดิมที่เพาะปลูกอยู่ ด้านการเพาะปลูกเกษตรกรมองว่าปัญหาส่วนใหญ่มาจากความไม่พร้อมในเรื่องของปัจจัยการผลิต ทั้งแหล่งน้ำ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง วัสดุอุปกรณ์ แหล่งหรือสถานที่บรรจุและเก็บผลผลิตรวมถึงสภาพอากาศ ส่วนด้านการตลาดที่มีปัญหาในช่วงสถานการณ์ โควิด-๑๙ เกษตรกรมองว่าควรเป็นหน้าที่ของทางภาครัฐที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือหรือมีการรับประกันราคาผลผลิตในพืชชนิดอื่น ๆ (ไม้ผล) ไม่เพียงเฉพาะพืชหลัก (ข้าว ข้าวโพด) ซึ่งเกษตรกรมองว่าเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในระยะยาวได้ ในปัจจุบันเกษตรกรยังมองว่าภาครัฐอาจจะให้ความสำคัญในชนิดพืชไม่เท่ากันหากมีการแก้ไขปัญหานี้จะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้

ข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกร

๑. เกษตรกรควรพัฒนาและร่วมฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการการผลิตและการตลาด การปรับตัวต่อสถานการณ์โควิด-๑๙ นอกจากการเรียนรู้ด้านการตลาดสินค้าเกษตรออนไลน์แล้ว การเรียนรู้ด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและบรรจุภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน ก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะการควบคุมคุณภาพของบรรจุภัณฑ์นอกจากปกป้องผลผลิตแล้ว ยังให้ความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค ซึ่งสามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าได้ รวมถึงการประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรช่วยเพิ่มโอกาสการเข้าถึงตลาดมูลค่าสูงได้ ทำให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตและการจำหน่ายได้ดียิ่งขึ้น

๒. การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการปรับตัวองค์ความรู้ด้านอื่น ๆ ที่นำมาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร

ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐ

๑. การวางแผนการตลาดร่วมกับกลุ่มเกษตรกร การปรับเปลี่ยนการผลิตให้มีความหลากหลายให้สามารถรับมือต่อสถานการณ์โควิดในปัจจุบันหรือในอนาคตนั้น ภาครัฐควรมีบทบาทในการสร้างเครือข่ายการตลาดที่เหมาะสม และการถ่ายทอดความรู้ การคาดการณ์ผลผลิตสินค้าเกษตรล่วงหน้า เพื่อวางแผนกระจายความเสี่ยง รวมทั้งการสร้างตราสินค้าที่เป็นจุดแข็ง เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และลดความเสี่ยงในการเกิดปัญหาสินค้าล้นตลาดซึ่งมีแนวโน้มเกิดขึ้นได้สูงในอนาคต

๒. สนับสนุนเงินทุน และเงินช่วยเหลือสำหรับเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบ

๓. พัฒนาระบบโลจิสติกส์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งและการจัดจำหน่ายผลผลิต

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

๑. การจัดตั้งกลไกการสนับสนุนจากภาคเอกชน เพื่อเข้ามาช่วยเสริมสร้างศักยภาพการผลิตและการตลาดของเกษตรกร

๒. การสร้างความตระหนักรู้ ในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการเกษตรผ่านแคมเปญประชาสัมพันธ์

นางสาวฐิตียา พาณิชเวชสันติ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ) ได้เสนอต่อที่ประชุมว่า คณะผู้วิจัยได้รับข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการในการประชุม ครั้งที่ ๓/ ๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๕ และได้ดำเนินการปรับแก้ตามข้อคิดเห็น ดังนี้

ข้อคิดเห็น	การดำเนินการ
๑. เนื้อหายังไม่ครบถ้วนขาดในส่วนของการวิเคราะห์ และการสรุปผลการวิจัย	๑. เพิ่มเติมเนื้อหาด้านการวิเคราะห์และการสรุปผล
๒. ตัดเนื้อหาในการทบทวนวรรณกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ผลการศึกษาออก	๒. ปรับการทบทวนวรรณกรรมที่ไม่เกี่ยวข้อง กับเนื้อหาออก
๓. เพิ่มเติมระเบียบวิธีวิจัย เช่น การเลือกพื้นที่ หรือสามารถอธิบายนำการเก็บข้อมูลเช่น สัมภาษณ์อย่างไร เกษตรกร กลุ่มใด เก็บข้อมูลได้ จำนวนกี่ราย รวมถึงเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล วิธีการ ประเด็นในการเก็บข้อมูล	๓. ปรับเพิ่มเติมระเบียบวิธีวิจัย
๔. เรียงลำดับการนำเสนอข้อมูล โดย บทที่ ๔ พุดถึงข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร บทที่ ๕ เรื่องการปรับตัว บทที่ ๖ สรุปผล หรือ บทที่ ๕ เป็นผลและการสรุป	๔. เรียงลำดับการนำเสนอข้อมูล จัดทำรายงาน ผลการศึกษา ดังนี้ บทที่ ๔ ผลการศึกษา บทที่ ๕ วิเคราะห์และอภิปรายผล บทที่ ๖ สรุปและข้อเสนอแนะ

ดังนั้น จึงนำเสนอเพื่อพิจารณาเห็นชอบให้โครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินภายใต้สถานการณ์โควิด-๑๙ เข้าสู่กระบวนการจัดทำเอกสารวิชาการ ประเภท เอกสารวิจัย และอนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการอ่านผลงาน จำนวน ๓ ราย ประกอบด้วย ๑) ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ๒) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการธุรกิจการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน สำนักบริหารกองทุน และ ๓) ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน สำนักวิชาการและแผนงาน

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

นายสุรัชย์ ยุทธชนะ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. (ประธาน) ขอขอบคุณคณะผู้วิจัยในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ และสอบถามเพิ่มเติมว่า ในส่วนข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐ ได้มีการเผยแพร่หรือเสนอข้อมูลให้กับผู้บริหารหรือสำนักฯ ที่เกี่ยวข้องหรือไม่

นายธิตพันธ์ ศรีภมร นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ ได้ชี้แจงว่า เนื่องจากข้อมูลอยู่ระหว่างการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ ปัจจุบันจึงยังไม่มีให้นำข้อมูลเสนอให้กับส่วนงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

นายสุรัชย์ ยุทธชนะ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. (ประธาน) ให้ข้อเสนอแนะว่า อยากให้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนำไปใช้ประโยชน์ต่อ โดยเฉพาะข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐ และภาคเกษตรกร สำหรับภาคเกษตรกรสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี (สพท.) สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาเกษตรกรเพื่อรับมือสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นคล้ายกับสถานการณ์โควิด เช่น อุทกภัยในภาคใต้ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปช่วยแก้ปัญหาเรื่องการจัดการผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่สามารถไปตลาดได้ และหากผลวิจัยนี้สามารถนำเสนอเป็นโมเดลการจัดการสินค้าเกษตรในสถานการณ์ฉุกเฉินได้ จะเกิดประโยชน์มาก

ในการนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น และสามารถนำไปใช้ได้กับทุกจังหวัด และขอชื่นชมคณะผู้วิจัยที่ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูล ซึ่งได้ข้อมูลค่อนข้างครบถ้วนและครอบคลุมการผลิตในหลากหลายชนิดพืช ทั้งพืชระยะสั้นและระยะยาว

นางสาวฐิภาพรรณ พึ่งไพฑูรย์ ผู้ตรวจราชการกรม ให้ความเห็นว่า ในกรณีการคัดเลือกจังหวัดที่คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกเพื่อศึกษามีหลักเกณฑ์กฎระเบียบในการคัดเลือกอย่างไรและถ้ากรณีเป็นจังหวัดอื่นนอกเหนือจากกลุ่มเป้าหมายที่ระบุมา จะสามารถนำข้อมูลไปปรับใช้ได้อย่างไร อยากให้เพิ่มเติมข้อมูลในส่วนนี้ด้วย

นายสุรัชย์ ยุทธชนะ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. (ประธาน) ในส่วนของข้อเสนอแนะของภาครัฐที่ให้สนับสนุนเรื่องเงินทุน สามารถระบุให้ชัดเจนได้หรือไม่ว่าเป็นเงินทุนในเรื่องใด เป็นเงินอุดหนุนช่วยเหลือ หรือการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

นายธิตินันท์ ศรีภมร นักวิชาการปฏิบัติการระดับชำนาญการ ได้ชี้แจงว่า จากผลการสัมภาษณ์ พบว่า เกษตรกรต้องการการสนับสนุนเงินทุนสำหรับบรรจุกัญชีที่เหมาะสมกับการขนส่งสินค้าที่มีความอ่อนไหวและเน่าเสียง่าย เนื่องจากเมื่อเกิดสถานการณ์ดังกล่าว เกษตรกรต้องเน้นการจำหน่ายทางออนไลน์และส่งสินค้าทางไปรษณีย์เป็นหลัก

นายสุรัชย์ ยุทธชนะ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. (ประธาน) ให้ข้อสังเกตว่า ข้อเสนอแนะควรจะมีเรื่องการเพิ่มช่องทางตลาดเพื่อรองรับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น โดยให้ความเห็นว่ากรณีที่เกษตรกรพึ่งพิงตลาดหลักเพียงตลาดเดียว เช่น ตลาดส่งออก จะได้รับผลกระทบมากกว่ากรณีที่เกษตรกรมีช่องทางการตลาดที่หลากหลาย

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน ให้ความเห็นในส่วนของการข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ข้อเสนอแนะควรแยกเป็น ๒ ระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย และระดับกรมหรือสำนักว่าควรดำเนินการ โดยเสนอแนะให้เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในส่วนด้านเงินสนับสนุน ควรระบุให้ชัดเจนว่าเป็นรูปแบบหรือลักษณะใด และในด้านการตลาด ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการหาเครือข่ายที่เหมาะสม ควรระบุให้ชัดเจนว่าควรเป็นไปในรูปแบบใด

นายวิสุทธิ เลิศไกร ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและพัฒนาระบบการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน ให้ข้อคิดเห็นว่า งานวิจัยเรื่องนี้เริ่มทำตั้งแต่ ปี ๒๕๖๓ และได้ให้ข้อเสนอแนะไปแล้วในเรื่องการกำหนดกลุ่มตัวอย่างการศึกษาที่ครอบคลุมในเชิงพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้เน้นการเลือกกลุ่มเป้าหมายจากความหลากหลายของชนิดพืชที่ปลูก ในส่วนของข้อเสนอแนะเห็นควรให้เพิ่มเติมรายละเอียดให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น หากมีสถานการณ์เกิดขึ้นหรือเกิดอีกในอนาคตหน่วยงานจะสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้แก้ไขปัญหาได้ทันที หรือนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้

นายวิทยา คำภูแสน ผู้อำนวยการกลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม (ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี) ให้ข้อคิดเห็นว่า ในกรณีโครงการส่งเสริมระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่มีการประกอบการแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ได้แก่ ๑) ระดับครัวเรือน/พื้นที่ และ ๒) ระดับชุมชน พื้นที่เป้าหมายมีลักษณะการผลิตแตกต่างกัน มีทั้งการแยกการผลิตเป็นรายบุคคล และเป็นการผลิตแบบแปลงรวม ดังนั้น อาจจะต้องมาวิเคราะห์ด้วยว่า ลักษณะการผลิตที่แตกต่าง มีองค์ประกอบอะไรที่ทำให้เกิดการปรับตัว การปรับตัวอาจจะมีทั้งปัจจัยภายนอกและภายใน เช่น โลจิสติกส์ที่เป็นของภาคเอกชนที่มีการปรับตัวความหลากหลายของช่องทางการจำหน่ายออนไลน์ การนำวัตถุดิบมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ทำให้เข้าถึงผู้บริโภค เป็นต้น และคิดว่ามาตรการอีกมาตรการหนึ่งที่ควรเสนอคือ ในการส่งเสริมเรื่องแปลงใหญ่แผนในการเผชิญกับความเสี่ยงในเรื่องโรคระบาดควรดูองค์ประกอบอะไรบ้าง เช่น ตลาดในพื้นที่ที่เป็นห้างสรรพสินค้า

และระบบขนส่ง การสร้างสรรค์บรรจุกัญธ เป็นตัน เข้ามาเป็นองค์ประกอบหรือเป็นแผนในการส่งเสริมโครงการเพื่อรองรับกับความเสี่ยงและเป็นผลดีกับเกษตรกรในการรับมือเมื่อเกิดสถานการณ์ในลักษณะดังกล่าว

นางเพ็ญพัทธ์ บัวโรย นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ ให้ความเห็นว่า ในส่วนของข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกร ควรเสนอแผนระยะเร่งด่วน ว่าเกษตรกรควรปรับตัวอย่างไรบ้าง และแผนระยะยาวที่เป็นความยั่งยืน เกษตรกรควรจะทำอย่างไร อยากให้เพิ่มเติมข้อมูลส่วนนี้เข้าไปด้วยเพื่อเกษตรกรได้นำไปเป็นแนวทางได้

นางสาววรารณ บัวเผื่อน ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (ผู้แทนผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน) ให้ความเห็นว่า ในส่วนของวัตถุประสงค์รูปแบบการปรับตัวข้อมูลในส่วนนี้ค่อนข้างชัดเจนแล้ว แต่ข้อมูลในส่วนของผลการปรับตัวของเกษตรกรอยากให้เพิ่มรายละเอียดด้านผลหลังจากการปรับตัวว่า เกษตรกรได้รับผลอะไรบ้างจากการปรับตัว ในรายงานได้เขียนไว้แล้ว แต่อาจจะแยกให้ชัดเจนขึ้น เช่น มีตลาดเพิ่มขึ้น หรืออะไรบางอย่างที่เพิ่มขึ้นมาหลังจากการปรับตัว ซึ่งจะทำให้ต่อบัวตฤประสงค์ได้ครบถ้วนเพิ่มขึ้น และ หากเป็นไปได้ก็เห็นควรให้มีการถอดข้อมูลเชิงพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากระดับมากที่สุด ไปน้อยที่สุด เพื่อวิเคราะห์ว่าทำไมบางพื้นที่ได้รับผลกระทบน้อย บางพื้นที่ได้รับผลกระทบมาก แต่ละพื้นที่มีกระบวนการอะไรที่ทำให้ได้รับผลแตกต่างกัน และถ้าเป็นไปได้ อาจกลับไปดูสถานการณ์ปัจจุบันในพื้นที่เป้าหมายที่ศึกษาวิจัยว่า เกษตรกรมีการปรับตัวในกิจกรรมใดที่ยังดำเนินการอยู่ถึงปัจจุบันหรือไม่

นายสุรัช ยุธชนะ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. (ประธาน) ให้ความเห็นว่า เห็นด้วยกับข้อคิดเห็นที่คณะกรรมการเสนอ โดยเฉพาะการจัดทำข้อเสนอแนะให้ชัดเจนทั้งระดับนโยบายและระดับองค์การบริหารของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำอย่างไร และขอให้คณะผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการไปปรับปรุงเพิ่มเติมในเล่มวิจัยให้ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและเกษตรกร

มติที่ประชุม ที่ประชุมพิจารณาแล้ว มีมติให้ผู้รับผิดชอบโครงการคณะผู้วิจัยปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาในรายงานฉบับสมบูรณ์ข้อมูลตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ และเห็นชอบการแต่งตั้งคณะกรรมการ อ่านผลงาน จำนวน ๓ ราย ประกอบด้วย

๑. นางอาทิตย์า พงพรหม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน
ในเขตปฏิรูปที่ดิน สำนักพัฒนาและถ่ายทอด
เทคโนโลยี
๒. นายกมล เรืองเดช	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
สำนักบริหารกองทุน
๓. นางสาวฐิตียา พาณิชนเวชสันติ	ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
สำนักวิชาการและแผนงาน

เรื่องที่ ๔.๑.๒ การติดตามและประเมินผลโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) ในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

นางสาวฐิตียา พาณิชนเวชสันติ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน หัวหน้าโครงการวิจัย นำเสนอรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ดังนี้

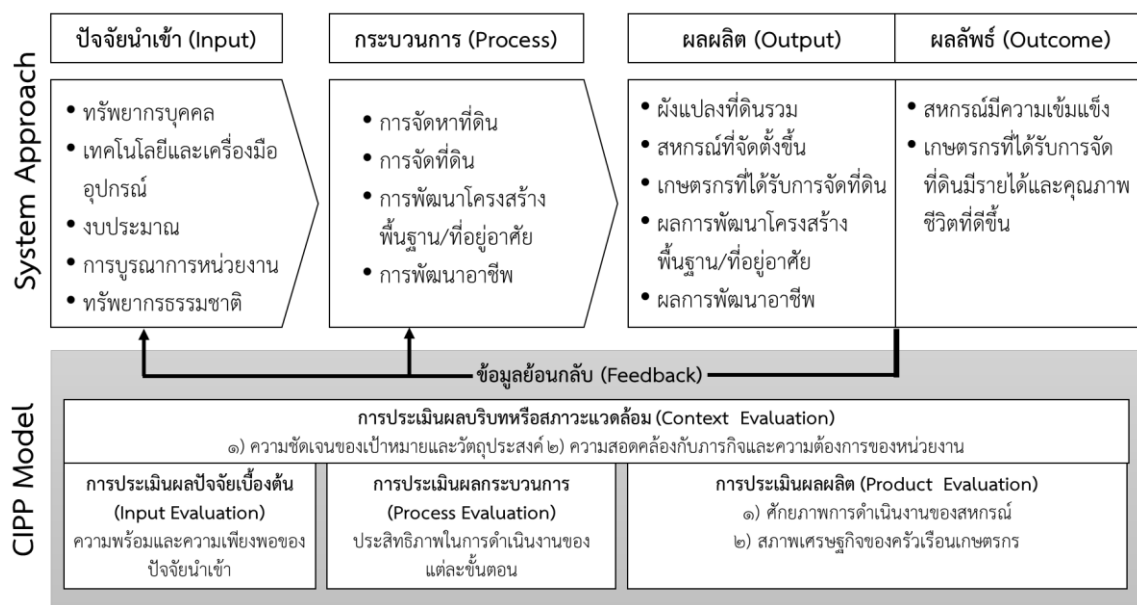
ความเป็นมาของโครงการ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ รัฐบาล ได้มีนโยบายการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาการไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกร ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากร โดยการจัดสรรที่ดินให้เกษตรกรในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และส่งเสริมพัฒนาอาชีพให้เกษตรกร

สามารถดำรงชีพได้อย่างยั่งยืน และในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ส.ป.ก. ดำเนินการจัดทำโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาลในเขตปฏิรูปที่ดิน มีข้อกำหนดให้เกษตรกรต้องรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งเป็นสถาบันเกษตรกร โดย ส.ป.ก. จัดที่ดินให้สถาบันเกษตรกร เข้าและเข้าทำประโยชน์ในที่ดินตามเงื่อนไข พร้อมสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพด้วยการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน หนึ่งในพื้นที่เป้าหมายคือ ตำบลสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกาญจนบุรี (ส.ป.ก.กาญจนบุรี) นำพื้นที่ที่ยึดคืนจากผู้ครอบครองที่ดินโดยมิชอบด้วยกฎหมาย จำนวน ๓ แปลง (แปลง No๑๔ No๑๕ และ AL๘) มาเข้าสู่กระบวนการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน เนื้อที่รวมประมาณ ๒,๙๗๘ - ๑ - ๖๑ ไร่ และคัดเลือกเกษตรกรเพื่อร่วมกันจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลสิงห์ จำกัด เป็นสถาบันเกษตรกรที่ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ตามสัญญาเช่าที่ดินสำหรับสถาบันเกษตรกร ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ และได้รับยกเว้นค่าเช่าที่ดินเป็นระยะเวลา ๓ ปี ทั้งนี้ วางผังที่ดินเป็นแปลงเกษตรกรรมให้แก่สมาชิกสหกรณ์รายละประมาณ ๒.๕ ไร่ จำนวน ๓๘๙ แปลง มีเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์ได้รับการจัดที่ดินแล้วจำนวน ๓๖๙ ราย ส่งเสริมการเลี้ยงแพะเป็นอาชีพหลัก ร่วมกับการปลูกพืชอาหารสัตว์และเกษตรผสมผสานเป็นอาชีพเสริม โดย ส.ป.ก. กับหน่วยงานบูรณาการ ร่วมพัฒนาพื้นที่ด้านโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาอาชีพตามกระบวนการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน

อย่างไรก็ตาม สัญญาเช่าสำหรับสถาบันเกษตรกรได้ครบระยะเวลา ๓ ปีแรก ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ หากแต่พบว่า สหกรณ์ฯ ยังประสบปัญหาสภาพคล่องไม่สามารถหารายได้มาชำระค่าเช่าที่ดินได้ และปัญหาด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพด้านการเลี้ยงแพะซึ่งยังมีการดำเนินการไม่ทั่วถึงและครบถ้วนตามแผนงาน รวมถึงโครงการฯ ดังกล่าว ยังไม่มีการติดตามและประเมินผล ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงจัดทำโครงการวิจัยติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) ในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการที่ผ่านมา เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาต่อไป

การติดตามและประเมินผลโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) ในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน ติดตามการใช้ประโยชน์และสภาพเศรษฐกิจครัวเรือนของเกษตรกรสมาชิก ติดตามผลการดำเนินงานและประเมินศักยภาพของสหกรณ์ และประเมินผลการดำเนินโครงการพร้อมข้อเสนอแนะ โดยการติดตามผลการดำเนินการใช้แนวคิดวิธีระบบ (System Approach) และประเมินผลด้วยแนวทางการประเมินของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ทั้งนี้ การรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ข้อมูลทุติยภูมิจากรายงาน บทความวิชาการ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ โดยการเดินสำรวจแปลง (Walk Survey) การสัมภาษณ์ (Interview) เกษตรกรสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งได้รับการจัดสรรที่ดินตามโครงการจำนวน ๘๒ ราย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประธานสหกรณ์ การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลสิงห์ จำกัด และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประธานและคณะกรรมการสหกรณ์ จำนวน ๗ ราย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการศึกษา

จากการติดตามผลการดำเนินโครงการ พบว่า สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกาญจนบุรี (ส.ป.ก.กาญจนบุรี) ดำเนินโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาลในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินตำบลสิงห์ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เนื้อที่รวมประมาณ ๒,๙๗๘ - ๑ - ๖๑ ไร่ โดยจัดพื้นที่เกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยให้แก่สมาชิกสหกรณ์รายละประมาณ ๒.๕ ไร่ จำนวน ๓๘๙ แปลง และพื้นที่แปลงรวมสำหรับใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกสหกรณ์ พื้นที่สาธารณประโยชน์ พื้นที่สาธารณูปโภค โดยมี 'สหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลสิงห์ จำกัด' เป็นสถาบันเกษตรกรที่ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ปัจจุบัน ส.ป.ก.กาญจนบุรี ดำเนินการจัดที่ดินให้สมาชิกสหกรณ์แล้ว จำนวน ๓๖๙ แปลง เป็นแปลงว่าง ๒๐ แปลง ปัญหาหลักของพื้นที่ ได้แก่ ปัญหาคุณภาพของดินและสภาพพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการทำเกษตร ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่สามารถใช้งานได้เต็มที่ประสิทธิภาพ และความขัดแย้งของคนในชุมชน นอกจากนี้ ในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์ พบว่า เกิดปัญหาเกษตรกรไม่เข้าทำประโยชน์ในแปลงและปล่อยแปลงรกร้างอยู่จำนวนมาก เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ และส่วนหนึ่งมีการหนี้สินจากการทำสัญญาซื้อฟ่อนพันธุ์แม่พันธุ์แพะขุนและการสร้างโรงเรือนเลี้ยงแพะ จำเป็นต้องหาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ อีกทั้งสหกรณ์ฯ ยังประสบปัญหาด้านศักยภาพในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่เข้าใจบทบาทของคณะกรรมการสหกรณ์ฯ และปัญหาความขัดแย้งของเกษตรกรสมาชิก

การประเมินผลตามแนวคิดการประเมินแบบ CIPP Model พบว่า (๑) ด้านสภาวะแวดล้อม มีความชัดเจนของนโยบายของรัฐซึ่งให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการไร้ที่ดินทำกิน อย่างไรก็ตาม ในส่วนของหน่วยงาน ส.ป.ก. ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงาน เนื่องจากที่ผ่านมา ส.ป.ก. จัดที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกรในลักษณะปัจเจก และการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนผ่านสถาบันเกษตรกรจึงเป็นเรื่องใหม่สำหรับหน่วยงานและคนในองค์กร ส.ป.ก. จึงจำเป็นต้องเร่งดำเนินการออกระเบียบใหม่ พร้อมกำหนดแนวทางปฏิบัติให้แก่ ส.ป.ก.จังหวัด เพื่อให้มีระเบียบรองรับและมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน (๒) ด้านปัจจัยนำเข้า มีความเพียงพอของงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี เนื่องจากการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ในด้านบุคลากร เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

ส่วนใหญ่ไม่มีทักษะทางด้านเกษตรมากนัก และขาดความพร้อมด้านความรู้ในการเลี้ยงแพะ ขาดเงินทุนทำให้ต้องเริ่มต้นโครงการจากการก่อหนี้สิน ทั้งยังไม่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการชุมชนร่วมกันในรูปแบบสหกรณ์ รวมถึงด้านทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า สภาพพื้นที่ยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินการ เนื่องจากพื้นที่มีข้อจำกัดในการทำการเกษตรจากสภาพดินที่มีหินปนอยู่มาก รวมถึงความไม่เพียงพอของแหล่งน้ำต้นทุน ส่งผลให้หน่วยงานรัฐต้องมีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานสูง (๓) ด้านกระบวนการ มีการดำเนินการผ่านกลไกคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ โดยเน้นการบูรณาการความร่วมมือจากหลายหน่วยงานทั้งด้านพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด้านพัฒนาอาชีพ การดำเนินการเป็นไปตามขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม พบว่า ในแต่ละกระบวนการมีความล่าช้าในการดำเนินการและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกคน การจัดเกษตรกรแปลง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านที่อยู่อาศัย แหล่งน้ำ และไฟฟ้า การพัฒนาอาชีพเลี้ยงแพะ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ที่ลดลงเนื่องจากเกษตรกรบางส่วนไม่เข้าทำประโยชน์ (๔) ด้านผลผลิต ในภาพรวมศักยภาพของสหกรณ์ยังไม่เป็นตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยศักยภาพด้านกระบวนการ ได้แก่ ผู้นำและการบริหารสหกรณ์ การบริหารสมาชิกสหกรณ์ การบริหารตลาด และการจัดการความรู้และข้อมูลยังอยู่ในระดับปานกลาง และการวางแผนการดำเนินงานสหกรณ์อยู่ในระดับไม่ดี สำหรับศักยภาพด้านผลลัพธ์อยู่ในระดับไม่ดี โดยเฉพาะในด้านคุณภาพสินค้าหรือบริการ และด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน ส่งผลให้ปัจจุบันยังไม่มีรายได้จากรัฐกิจใด และไม่ได้มีการเก็บค่าเช่าจากสมาชิก นอกจากนี้ สภาพเศรษฐกิจครัวเรือนของเกษตรกรยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายของโครงการ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ จำเป็นต้องประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ครัวเรือน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การบูรณาการวางแผนงานในการแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยใช้กลไกท้องถิ่นในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน การใช้มาตรการทางด้านรัฐศาสตร์ร่วมกับนิติศาสตร์ ในการแก้ไขปัญหาเกษตรกรไม่เข้าทำประโยชน์ในที่ดินเพื่อนำที่ดินมาจัดให้ผู้ที่มีความต้องการจริง การปรับแผนพัฒนาของโครงการให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพเศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบัน การพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารสหกรณ์แก่สหกรณ์และเกษตรกรสมาชิก ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนสร้างความเข้าใจถึงผลกระทบต่อเกษตรกรสมาชิกทุกคนทั้งในเชิงสังคมและเชิงกฎหมาย

ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานควรวิเคราะห์ศักยภาพและความเหมาะสมของพื้นที่ในการกำหนดพื้นที่เป้าหมาย และให้ความสำคัญอย่างมากในการเตรียมคนก่อนที่จะเข้าทำประโยชน์จริง โดยเน้นเป้าหมายเชิงคุณภาพมากกว่าเป้าหมายเชิงปริมาณ นอกจากนี้ การจัดที่ดินควรยึดหลักความพอประมาณโดยเริ่มจัดชุมชนจากขนาดเล็กให้มีความเข้มแข็งก่อนขยายผลในชุมชนที่ใหญ่ขึ้น และการวางแผนการพัฒนาอาชีพหลักควรคำนึงถึงพื้นฐานของเกษตรกรที่จะได้รับการจัดสรรร่วมกับการศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่ และมีความยืดหยุ่นในการประกอบอาชีพ หลีกเลี่ยงการเริ่มต้นโครงการพัฒนาอาชีพด้วยการก่อหนี้สินครัวเรือน รวมถึงการพัฒนาทักษะการประกอบเกษตรกรรมให้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะอาชีพที่ต้องใช้ความรู้และทักษะสูง เช่น การทำปุ๋ยสัตว์ ควรเริ่มจากการเลี้ยงแบบรวมกันแปลงรวม ทั้งเพื่อฝึกทักษะให้เกิดความเชี่ยวชาญพร้อมต่อการดำเนินการด้วยตนเองเป็นรายแปลง และเพื่อสร้างทักษะด้านการบริหารจัดการกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดที่ดินแบบชุมชน

นอกจากนี้ได้นำเสนอต่อที่ประชุมเพิ่มเติมว่า คณะผู้วิจัยได้ขอข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ส.ป.ก. และได้ดำเนินการปรับแก้ตามความเห็น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อคิดเห็น	การดำเนินการ
๑. บทที่ ๑ ปรับเนื้อหาให้สอดคล้องและเรียงลำดับความสำคัญ และเพิ่มขอบเขตด้านระยะเวลาดำเนินการ ๒. บทที่ ๒ กรอบแนวคิด ควรอธิบายประเด็นในการติดตามให้ชัดเจนขึ้น ๓. บทที่ ๓ ๓.๑ ควรพิจารณาการกำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดในการประเมินให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ๓.๒ ควรเพิ่มวิธีการเก็บข้อมูลให้ครบถ้วนตามที่นำเสนอในผลการศึกษา และอธิบายเกณฑ์การประเมินศักยภาพของสหกรณ์ให้ชัดเจน ๔. ขาดข้อมูลบริบทพื้นที่ ข้อมูลรายได้นอกภาคการเกษตร และหนี้สิน (ถ้ามี) และควรอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะของการบูรณาการการทำงานและงบประมาณ และบทบาทของ ส.ป.ก.ส่วนกลาง ๕. ควรปรับลำดับการนำเสนอเนื้อหาให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด ๖. ควรเพิ่มรายละเอียดของข้อเสนอแนะให้ชัดเจน เป็นรูปธรรม สามารถนำไปปฏิบัติได้	๑. ปรับปรุงเนื้อหาบทที่ ๑ แล้ว ๒. เพิ่มเติมคำอธิบายกรอบแนวคิดแล้ว ๓. บทที่ ๓ ๓.๑ ปรับการกำหนดหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดแล้ว ๓.๒ เพิ่มเติมเนื้อหาตามข้อเสนอแนะแล้ว ๔. ปรับนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้ บทที่ ๔ บริบทพื้นที่และข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง บทที่ ๕ การติดตามผลการดำเนินโครงการ ปรับการลำดับเนื้อหาให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดแล้ว บทที่ ๖ การประเมินผลโครงการ ปรับการลำดับเนื้อหาให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดแล้ว บทที่ ๗ สรุปผล อภิปรายผล ปัญหาและข้อเสนอแนะ ปรับปรุงข้อเสนอแนะแล้ว

ดังนั้น จึงเสนอที่ประชุมเพื่อพิจารณาเห็นชอบให้โครงการวิจัย เรื่อง การติดตามและประเมินผลโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) ในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เข้าสู่กระบวนการจัดทำเอกสารวิชาการ ประเภท เอกสารวิจัย และอนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการอ่านผลงาน จำนวน ๓ ราย ประกอบด้วย ๑) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและพัฒนาระบบการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน ๒) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน และ ๓) ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

นางสาววรารณ บัวเผื่อน ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ (ผู้แทนผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน) ให้ความเห็นว่า ผลการวิจัยมีความครอบคลุม สามารถชี้ให้เห็นถึงปัญหาของพื้นที่และสหกรณ์ได้อย่างชัดเจน ในส่วนของข้อเสนอแนะนั้น ขอให้ผู้วิจัยเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ชัดเจน พร้อมทั้งระบุหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งระบุข้อเสนอแนะที่นำไปใช้ในพื้นที่ คทช.กาญจนบุรีให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่

นายนิคม บุญธรรม วิศวกรโยธาชำนาญการพิเศษ ให้ความเห็นว่า จากพื้นที่ที่ผู้วิจัยเลือกเป็นเป้าหมายในการวิจัย ทำให้เห็นว่าพื้นที่บางแห่งมีความเหมาะสมน้อยกับการทำโครงการ คทช. แม้จะมีการพัฒนาพื้นที่แล้ว แต่ยังคงประสบปัญหา ขอให้ผู้วิจัยเสนอแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากพื้นที่ยังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีความเหมาะสมน้อยก็ตาม

นางสาวอริฎา ปิยนิธิภัทร ผู้อำนวยการกลุ่มกฎหมายและระเบียบ (ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย) ให้ความเห็นว่า ขอให้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตและเปรียบเทียบโครงการเดียวกันในพื้นที่อื่น ๆ ว่าปัจจัยใดที่ทำให้โครงการในพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว อาจทำเป็นแผนภาพโมเดลเพื่อให้เห็นการเปรียบเทียบที่ชัดเจน อยากให้เพิ่มเติมข้อมูลส่วนนี้ในข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

นายวิสุทธิ เลิศไกร ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและพัฒนาระบบการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน ให้ความเห็นว่า โครงการ คทช. เป็นโครงการที่ทำหายความสามารถของ ส.ป.ก. เนื่องจากมีการลงทุนในการพัฒนาพื้นที่เป็นจำนวนมากในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน แต่ยังคงประสบปัญหาที่เกษตรกรไม่สามารถอยู่ได้ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทุรกันดาน ขาดแคลนน้ำ สภาพดินไม่ดี และไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตร ซึ่งจากผลการวิจัยได้สะท้อนปัญหาดังกล่าว จึงขอให้ผู้วิจัยนำผลการวิจัยนี้ไปเผยแพร่ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน ให้ความเห็นว่า ข้อเสนอแนะด้านพื้นที่การแก้ไขปัญหาพื้นที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาคน โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งการจัดการพื้นที่ดังกล่าว ควรพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่ในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดรูปแบบให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพ พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตรและอยู่อาศัย อาจกำหนดเป็นพื้นที่ป่าชุมชนหรือการออกแบบการใช้พื้นที่เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรแทนการทำเกษตรกรรม เป็นต้น สำหรับข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ความคิดเห็นส่วนตัวมองว่าอาจจะระบุว่า โครงการเป็นความล้มเหลวของนโยบายในการบริหารจัดการพื้นที่ และการวางแผนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

นางสาวอริฎา ปิยนิธิภัทร ผู้อำนวยการกลุ่มกฎหมายและระเบียบ (ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย) เสนอแนะเพิ่มเติมว่า เมื่อได้ผลการวิจัยที่ได้ข้อเปรียบเทียบแล้วว่า ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการไม่ประสบความสำเร็จในแต่ละขั้นตอน ควรมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้โครงการสามารถดำเนินต่อไปได้ด้วย ณ ปัจจุบันเพื่อให้การดำเนินงานดำเนินต่อไปได้ เช่น การวิเคราะห์จำนวนเกษตรกรที่เหมาะสมในการจัดเป็นสหกรณ์ ขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมที่จะจัดให้ หรืออาจเสนอแนะให้กระจายเกษตรกรจากหนึ่งสหกรณ์ขนาดใหญ่เป็นสหกรณ์ย่อยตามความเหมาะสมและความชำนาญของแต่ละกลุ่มเกษตรกร หลังจากทำโครงการดำเนินมาและเกษตรกรได้เรียนรู้บริบทพื้นที่และเข้าใจพฤติกรรมและความถนัดของสมาชิกในกลุ่มมากขึ้นแล้ว

นายวิทยา คำภูแสน ผู้อำนวยการกลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม (ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี) ให้ความเห็นว่า ผู้วิจัยควรให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาอาชีพและชุมชน โดยใช้ทฤษฎี แนวคิด และตัวชี้วัดด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกรมาประกอบด้วย รวมทั้งข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น นักธรณีวิทยา เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ

นายสุรัชย์ ยุทธชนะ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. (ประธาน) ให้ความเห็นว่า ในส่วนของข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้วิจัยควรชี้แจงอย่างชัดเจนว่าโครงการนี้ควรดำเนินต่อไปหรือไม่ รวมทั้งในกรณีของสหกรณ์ฯ ควรพัฒนาหรือจัดในรูปแบบใด เป็นปัจเจกหรือไม่ หรือไม่ควรถูกกำหนดนโยบายด้านอาชีพ

ในระยะแรกของการเริ่มโครงการ รวมทั้งการประเมินผลสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงความเป็นจริงของโครงการ

นางเพ็ญพักตร์ บัวโรย นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ ให้ความเห็นว่า งานวิจัยนี้ควรเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของโครงการ คทช. โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่โครงการเริ่มต้น โดยให้ระบุว่า ทำไมในช่วงนั้นจึงเลือกส่งเสริมการเลี้ยงแพะมากกว่าการทำเกษตรหรือปศุสัตว์ชนิดอื่น และระบุเหตุผลว่าทำไมพื้นที่ดังกล่าวเลี้ยงแพะแล้วบางคนประสบความสำเร็จแต่บางคนไม่สำเร็จ

มติที่ประชุม ที่ประชุมพิจารณาแล้ว มีมติให้คณะผู้วิจัยปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาในรายงานฉบับสมบูรณ์ตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ และเห็นชอบการแต่งตั้งคณะกรรมการอ่านผลงาน จำนวน ๓ ราย ประกอบด้วย

๑. นายวิสุทธิ เลิศไกร ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและพัฒนาระบบการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน
๒. นางเพ็ญพักตร์ บัวโรย นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ สำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน
๓. นางสาววรารณ บัวเผื่อน ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

เรื่องที่ ๔.๒ ขอเปลี่ยนแปลงคณะผู้วิจัยและขอยกเลิกโครงการวิจัย

นางสาวฐิตียา พาณิขยเวชสันติ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ) นำเสนอเรื่องเพื่อพิจารณา ขอเปลี่ยนแปลงคณะผู้วิจัยและขอยกเลิกโครงการวิจัย ดังนี้

จากมติที่ประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๖๗ กรณีการขอยกเลิกโครงการวิจัย โดยให้หัวหน้าโครงการวิจัยหรือสำนักต้นสังกัดชี้แจงเหตุผลความจำเป็นที่ไม่สามารถดำเนินโครงการต่อได้ เป็นลายลักษณ์อักษร โดยทำหนังสือถึงเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในฐานะประธานคณะกรรมการวิชาการ ผ่านสำนักวิชาการและแผนงาน ฝ่ายเลขานุการฯ เพื่อพิจารณาเป็นรายกรณี ทั้งนี้ อาจพิจารณาให้ดำเนินการต่อโดยเปลี่ยนหัวหน้าโครงการ

สำนักวิชาการและแผนงานหารือกับหัวหน้าโครงการวิจัย/ผู้บังคับบัญชาของหัวหน้าโครงการวิจัยที่ขอยกเลิกโครงการ จำนวน ๔ โครงการแล้ว สรุปว่า มีโครงการวิจัยที่ประสงค์ดำเนินการต่อโดยขอเปลี่ยนแปลงคณะผู้วิจัย จำนวน ๒ โครงการ และยืนยันการขอยกเลิกโครงการวิจัยโดยชี้แจงเหตุผลความจำเป็นเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้คณะกรรมการวิชาการพิจารณา จำนวน ๒ โครงการ ดังนี้

ที่	ชื่อโครงการ	ผลการหารือ
๑	โครงการศึกษาผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินของโครงการก่อสร้างทางรถไฟสายเด่นชัย - เชียงราย - เชียงของ ต่อเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน โดย นายเกียรติยศ ทรงสง่า สำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน และคณะ	ความเห็นคณะผู้วิจัย คณะผู้วิจัยเห็นควรดำเนินโครงการวิจัยต่อ โดยเปลี่ยนแปลงคณะผู้วิจัย ประกอบด้วย ๑. นางเพ็ญพักตร์ บัวโรย นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ สำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน ๒. นายนักปราชญ์ จักรระโทก นิติกรชำนาญการพิเศษ สำนักกฎหมาย

ที่	ชื่อโครงการ	ผลการหารือ
		๓. น.ส.สุนีลา รุ่งสุกิจกุล นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ สำนักบริหารกองทุน ๔. นายกมล เรืองเดช นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ สำนักบริหารกองทุน ๕. นายนิคม บุญธรรม วิศวกรโยธาชำนาญการพิเศษ สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน โดยจะเริ่มดำเนินการในเดือนมกราคม ๒๕๖๘ กำหนดระยะเวลา ดำเนินโครงการ ๑๕ เดือน ความเห็นฝ่ายเลขานุการฯ เห็นควรตามที่คณะผู้วิจัยเสนอ
๒	โครงการศึกษาประเภทกิจการและ การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตที่ดิน ชุมชนของเกษตรกรและบุคคล ในเขตปฏิรูปที่ดิน โดย นายเกียรติยศ ทรงสง่า สำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน และคณะ	ความเห็นคณะผู้วิจัย คณะผู้วิจัยเห็นควรดำเนินโครงการวิจัยต่อ โดยเปลี่ยนแปลง คณะผู้วิจัย ประกอบด้วย ๑. นางเพ็ญพัทธ์ บัวโรย นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ สำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน ๒. นายนักปราชญ์ จักระโทก นิติกรชำนาญการพิเศษ สำนักกฎหมาย ๓. น.ส.สุนีลา รุ่งสุกิจกุล นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ สำนักบริหารกองทุน ๔. นายกมล เรืองเดช นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ สำนักบริหารกองทุน ๕. นายนิคม บุญธรรม วิศวกรโยธาชำนาญการพิเศษ สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน โดยจะเริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ความเห็นฝ่ายเลขานุการฯ เห็นควรตามที่คณะผู้วิจัยเสนอ
๓	แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้เงินกู้ ค้างชำระรายบุคคลของกองทุน การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร โดย นางสาวสุธาทิพย์ ชุนฉาย สำนักบริหารกองทุน	ความเห็นสำนักบริหารกองทุน สำนักบริหารกองทุน(สบท.)ได้มีบันทึกข้อความ ที่ กษ ๑๒๐๗.๑/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๗ ซึ่งแจ้งเหตุผลการขอยกเลิกโครงการวิจัย ว่า สบท. ได้เข้ารับการอบรมความรู้เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไข ปัญหาหนี้สินเกษตรกร จัดโดย คณะกรรมการบริหารสินเชื่อเกษตร แห่งชาติ และได้หารือร่วมกับสำนักกฎหมายและสำนักจัดการ ปฏิรูปที่ดิน เพื่อจัดทำแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้เงินกู้ ค้างชำระรายบุคคลของกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร พร้อมทั้งดำเนินการแก้ไขปัญหาตามแนวทางดังกล่าวเสร็จสิ้นแล้ว จำนวน ๓ โครงการ ดังนั้น สบท. เห็นควรไม่ดำเนินโครงการวิจัยข้างต้น ความเห็นฝ่ายเลขานุการฯ เห็นควรตามที่สำนักบริหารกองทุนเสนอ

ที่	ชื่อโครงการ	ผลการหารือ
๔	การถอดบทเรียนสหกรณ์ยางพารา ในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา สหกรณ์กองทุนสวนยางพารา ในเขตปฏิรูปที่ดินฮักล่าโดมใหญ่ ตำบลพรสวรรค์ อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี โดย นางสาวปัทมาภรณ์ ฤชดี ส.ป.ก.ยโสธร และคณะ	ความเห็นหัวหน้าโครงการวิจัย ส.ป.ก.ยโสธร ได้มีบันทึกข้อความ ที่ ยส ๐๐๑๑/๓๕๒๐ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ซึ่งแจ้งเหตุผลการขอยกเลิกโครงการวิจัยว่า เนื่องจากคณะผู้วิจัยได้มีการโยกย้ายตำแหน่งไปต่างพื้นที่ และมีภารกิจงานเร่งด่วนขององค์กร อาทิ โครงการปรับปรุงหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.๔-๐๑) เป็นโฉนดเพื่อการเกษตร ประกอบกับยังมิได้ตั้งแผนงานงบประมาณสำหรับโครงการวิจัยดังกล่าวไว้ ดังนั้น หัวหน้าโครงการเสนอเห็นควรยกเลิกการดำเนินโครงการวิจัยดังกล่าว ความเห็นฝ่ายเลขานุการฯ เห็นควรตามที่หัวหน้าโครงการวิจัยเสนอ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

นายสุรชัย ยุทธชนะ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. (ประธาน) สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจาก คณะผู้วิจัยในเรื่องที่ ๑ โครงการศึกษาผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินของโครงการก่อสร้างทางรถไฟสายเด่นชัย - เชียงราย - เชียงของ ต่อเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ถึงผลลัพธ์ที่จะได้จากการศึกษาโครงการนี้

นางเพ็ญพักตร์ บัวโรย นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ ได้ชี้แจงว่า การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ทำให้ทราบถึงผลกระทบที่เกษตรกรจะได้รับ เมื่อมีการดำเนินโครงการของรัฐผ่านพื้นที่เกษตรกรรม เช่น ผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน การประกอบอาชีพเกษตรกรรม การดำเนินชีวิตหรือการปรับตัวของเกษตรกร เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่อื่นที่อาจเกิดเหตุการณ์เช่นเดียวกับพื้นที่ศึกษา

นายสุรชัย ยุทธชนะ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. (ประธาน) ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า โครงการขนาดใหญ่ของรัฐน่าจะมีการศึกษาถึงผลกระทบเรียบร้อยแล้ว

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน รักษาการแทน ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมว่า กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ถูกเวนคืนที่ดิน หรือกลุ่มเกษตรกรที่ยังอยู่ในพื้นที่บริเวณนั้น

นางเพ็ญพักตร์ บัวโรย นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ ได้ชี้แจงว่า เกษตรกรที่ถูกเวนคืนที่ดินส่วนใหญ่เป็นการเวนคืนที่ดินบางส่วนและเกษตรกรยังคงอยู่ในพื้นที่

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน รักษาการแทน ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน ให้ข้อสังเกตว่า หากมองลักษณะของโครงสร้างพื้นฐานที่ดำเนินการเป็นการสร้างทางรถไฟ คิดว่ามีผลกระทบน้อยกว่าการใช้ที่ดินเพื่อสร้างถนน ซึ่งมีแนวโน้มส่งผลให้เกิดการขยายตัวของชุมชนอย่างชัดเจน หากการศึกษานี้พิจารณาปรับพื้นที่เป้าหมายเป็นพื้นที่ที่มีการนำไปก่อสร้างถนน สถานีราชการ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกของท้องถิ่น จะเห็นผลกระทบต่อเกษตรกรมากกว่า

นางสาวอริฏา ปิยนิธิภัทร ผู้อำนวยการกลุ่มกฎหมายและระเบียบ (ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย) ให้ข้อเสนอแนะว่า อยากให้การศึกษาวิจัย เป็นการศึกษาในมิติของปัญหาด้านการจัดที่ดินของ ส.ป.ก. เช่น การศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาและความจำเป็น ข้อดีหรือข้อได้เปรียบของการกำหนด

มาตรา ๓๐ วรรค ๕ ตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่มีผลต่อความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของเกษตรกร และอีกหนึ่งมิติคือเรื่องของการพัฒนาหรือการส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ที่มีโครงการของรัฐผ่าน เช่น ที่ดินในบริเวณนั้น ๆ มีการขยายตัวของเมืองมาน้อยเพียงใด ส.ป.ก. ควรมีรูปแบบในการควบคุมการขยายตัวอย่างไร หรือสามารถรองรับการขยายตัวได้มาน้อยเพียงใด โดยเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่นั้นควรได้รับการส่งเสริมหรือได้รับผลกระทบในเชิงบวกหรือไม่เพื่อนำมาเพิ่มเป็นจุดแข็ง หรือเป็นจุดอ่อนที่โครงการนั้นผ่านจะแก้ไขปัญหาอย่างไร

นางสาวฐิตียา พาณิชเวชสันติ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ) เสนอให้พิจารณาติขอยกเลิกหัวข้อวิจัย เรื่องที่ ๑ โครงการศึกษาผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินของโครงการก่อสร้างทางรถไฟสายเด่นชัย - เชียงราย - เชียงของ ต่อเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน และเรื่องที่ ๒ โครงการศึกษาประเภทกิจการและการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตที่ดินชุมชนของเกษตรกรและบุคคลในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยให้คณะผู้วิจัยนำความคิดเห็นของคณะกรรมการไปปรับปรุงข้อเสนอโครงการใหม่เพื่อเสนอคณะกรรมการวิชาการพิจารณาในโอกาสต่อไป

นายสุรัช ยุธชนะ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. (ประธาน) ให้ความเห็นว่า ควรยกเลิกโครงการวิจัยสองเรื่องดังกล่าว เพื่อปรับปรุงประเด็นที่ศึกษาและเสนอเข้าการประชุมคณะกรรมการวิชาการในโอกาสต่อไป และปรับคณะผู้วิจัยในการศึกษาให้เหมาะสมกับเรื่องที่จะศึกษา

นางสาวฐิตียา พาณิชเวชสันติ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ) ชี้แจงหัวข้อวิจัยเรื่องที่ ๓ แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้เงินกู้ค้างชำระรายบุคคลของกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยสำนักบริหารกองทุน ได้มีบันทึกข้อความชี้แจงว่าสำนักได้จัดทำแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้เงินกู้ค้างชำระรายบุคคลของกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พร้อมทั้งดำเนินการแก้ไขปัญหาตามแนวทางดังกล่าวเสร็จสิ้นแล้ว จึงเห็นควรยกเลิกโครงการวิจัยดังกล่าว และเรื่องที่ ๔ การถอดบทเรียนสหกรณ์ยางพาราในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา สหกรณ์กองทุนสวนยางพาราในเขตปฏิรูปที่ดินฮักลำโดมใหญ่ ตำบลพรสวรรค์ อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีบันทึกข้อความชี้แจงว่า ผู้วิจัยขอยกเลิก เนื่องจากคณะผู้วิจัยได้มีการโยกย้ายตำแหน่งไปต่างพื้นที่ และมีการปฏิบัติงานเร่งด่วนขององค์กร อาทิ โครงการปรับปรุงหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.๔-๐๑) เป็นโฉนดเพื่อการเกษตร ประกอบกับยังมีได้ตั้งแผนงานงบประมาณสำหรับโครงการวิจัยดังกล่าวไว้ จึงเห็นควรยกเลิกโครงการวิจัยดังกล่าว

มติที่ประชุม ที่ประชุมพิจารณาแล้ว มีมติที่ประชุม ดังนี้

๑. ยกเลิกโครงการวิจัยเรื่องที่ ๑ โครงการศึกษาผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินของโครงการก่อสร้างทางรถไฟสายเด่นชัย - เชียงราย - เชียงของ ต่อเกษตรกรในเขตปฏิรูป และเรื่องที่ ๒ โครงการศึกษาประเภทกิจการและการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตที่ดินชุมชนของเกษตรกรและบุคคลในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยให้คณะผู้วิจัยไปพิจารณาปรับชื่อโครงการหรือกำหนดประเด็นศึกษาให้ชัดเจน โดยให้คณะผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการไปพิจารณา และจัดทำเป็นข้อเสนอโครงการเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาต่อไป และปรับคณะผู้วิจัยในการศึกษาให้เหมาะสมกับเรื่องที่จะศึกษา

๒. เห็นชอบให้ยกเลิกโครงการวิจัยเรื่องที่ ๓ แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้เงินกู้ค้างชำระรายบุคคลของกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และเรื่องที่ ๔ การถอดบทเรียนสหกรณ์ยางพาราในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา สหกรณ์กองทุนสวนยางพาราในเขตปฏิรูปที่ดินฮักลำโดมใหญ่ ตำบลพรสวรรค์ อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องอื่น ๆ

-ไม่มี-

เลิกประชุมเวลา ๑๖.๓๐ น.

(นางสาวเกอูร แม่ทอง)
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
ผู้บันทึกรายงานการประชุม

(นางสาวฐิตียา พานิชเวชสันติ)
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
ผู้ตรวจรายงานการประชุม